

БЕОГРАД - На данашњи дан 1815. године у Такову су, на Цвети, српске старешине одлучиле да подигну устанак, доцније назван Други српски. Турци су поново запосели Србију по слому Првог српског устанка 1813. Био је то период страховладе над Србима, што је проузроковало нову буну.

Другом српском устанку претходила је Хаџи Рувимова буна 1814, брзо угушена. За вођу Другог српског устанка изабран је Милош Обреновић, војвода из Карађорђевог устанка (Првог српског устанка). Порта је пожурила да угуши устанак, али је Милош војним победама и дипломатским акцијама успео да надвлада. Чему је допринела и Русија, која је по слому Наполеона I била у могућности да врши притисак. Турци су пристали на примирје и обећали Србији самоуправу, у којој је Милош поступно изборио положај аутономног наследног књаза.

Данас је недеља, 23. април, 113. дан 2023. До краја године има 252 дана.

1616 - Умро је енглески писац Вилијам Шекспир, по многима, највећи драмски писац у историји књижевности. Од 1585. налази се у Лондону, где ће временом постати сувласник позоришта у којем је и почео као надарени глумац. Око 1610. повукао се у родни Стратфорд, у којем умире 1616. Књижевни историчари су хронологију његових дела поделили на "доба учења" од 1588. до 1594, доба великих комедија од 1595. до 1600, суморни "Хамлетов период" од 1601. до 1604, "Лиров период" од 1604. до 1608. и "романтични период" од 1609. до 1613. Његова бројна дела имају универзалан карактер и свевремена су. Дела: трагедије "Ромео и Јулија", "Тит Андроник", "Јулије Цезар", "Хамлет", "Отело", "Кориолан", "Краљ Лир", "Макбет", "Антоније и Клеопатра", "Тимон Атињанин", "Перикле", историјске драме "Хенри VIII", "Хенри IV", "Ричард III", "Ричард II", "Краљ Џон", "Хенри V", комедије "Сан летње ноћи", "Млетачки трговац", "Узалудан љубавни труд", "Комедија пометња", "Два племића из Вероне", "Укроћена горопадница", "Веселе жене виндзорске", "Много више ни око чега", "Како вам драго", "Богојављенска ноћ", "Све је добро што се добро сврши", "Мера за меру", сатирична комедија "Троил и Кресида", трагикомедије "Симбелин", "Зимска бајка", "Бура", наративне поеме "Венера и Адон", "Отмица Лукреције", "Тужбалица заљубљене", алегорична елегија "Феникс и грлица", 154 сонета.

1728 - Велики пожар прогутао је знатан део Копенхагена.

1775 - Рођен је енглески сликар Џозеф Малард Вилијам Тарнер, претеча импресиониста. Највише је сликао пејзаже. Одликовао га је изразито спонтан сликарски поступак и колористичка слобода.

1850 - Умро је енглески писац Вилијам Вордсворт, чија је поезија означила прелаз из класицизма у романтизам. Најзначајнији је стваралац прве генерације енглеских романтичара и идеолог нових кретања у поезији, мада их сам није означио као романтизам. Централна тема његове лирике била је опис осећања мистичне повезаности с природом. Боравио је 1791. и 1792. у револуционарној Француској, поставши ватрени републиканац. Дела: збирка песама "Лирске баладе", стихована аутобиографија "Прелудијум".

1858 - Рођен је немачки физичар Макс Карл Ернст Лудвиг Планк, професор теоријске физике на универзитетима у Килу и Берлину, творац квантне теорије, добитник

Нобелове награде за физику 1918. Поставио је 1910. епохалну хипотезу према којој сваки извор може да зрачи енергију само у дискретним количинама, квантима, одбацио је претпоставку класичне механике о сталном зрачењу и успоставио принцип дисконтинуитета, чиме је револуционисао физику. Његов закон зрачења (Планкова формула) и идеја о дисконтинуитету енергије основ су тумачења свих атомских појава.

1867 - Рођен је српски политичар и писац Јаша Продановић, члан Српске академије наука и уметности. У Краљевини Србији био је министар просвете и министар привреде, а после Другог светског рата потпредседник владе ФНРЈ. Као министар привреде изборио је 1910. у скупштини усвајање Закона о радњама, којим су створене радничке и друге коморе и уведено заштитно радно законодавство. С Љубом Стојановићем основао је 1921. Републиканску странку, коју је предводио до смрти 1948. Уређивао је више часописа ("Народна мисао", "Одјек", "Гласник Професорског друштва"), приредио је две антологије народних песама и приповедака и целокупна дела Јована Јовановића Змаја, Јове Илића, Светислава Вуловића и Лазе Лазаревића. Остала дела: "Уставни развитак и уставне борбе у Србији", "Вук Карацић и Милош Обреновић", "Историја политичких странака и струја у Србији", "Наши и страни", "Наша народна књижевност".

1880 - Рођен је руски балетски играч, кореограф и педагог Михаил Михајлович Фокин, реформатор класичног стила игре. Био је солиста Маријинског театра, кореограф Императорског позоришта и труппе Руски балет Сергеја Ђагиљева. Као кореограф настојао је да споји игру, музику и сликарство. Многе његове кореографије изводе се и сада: "Половецке игре", "Шопенијана", "Силфиде", "Жар птица", "Петрушка", "Франческа да Римини", "Шехерезада", "Сан о ружи", "Смрт лабуда".

1891 - Рођен је руски композитор и пијаниста Сергеј Сергејевич Прокофјев, један од најоригиналнијих музичких стваралаца 20. века. Од 1918. живео је у западној Европи и САД, а 1932. вратио се у отаџбину. Дела: опере "Заљубљен у три наранџе", "Рат и мир", "Пламени анђео", симфонијска бајка "Пећа и вук", балети "Ромео и Јулија", "Пепељуга", "Прича о каменом цвету", кантата "Александар Невски", симфоније "Класична симфонија", "Пета симфонија", музика за филмове "Александар Невски", "Иван Грозни".

1897 - Рођен је канадски државник Лестер Боулс Пирсон, шеф дипломатије од 1948. до 1957. и премијер Канаде од 1963. до 1968, добитник Нобелове награде за мир 1957. Залагао се за мирно решење корејског проблема и истакао напорима за очување мира током Сеуцке кризе.

1899 - Рођен је српски историчар Михаило Динић, професор Филозофског факултета у Београду, члан Српске краљевске академије. Објавио је велики број радова из средњовековне историје Српских земаља - Босне, Дубровника, приморја. Изучавао је и рударство у српским земљама средњег века. Један је од утемељитеља српске историјске географије.

1913 - Заповедник здружених јединица Србије и Црне Горе, престолонаследник Данило и командант турског Скадарског армијског корпуса Есад паша Топтани потписали су у Првом балканском рату споразум о повлачењу турске војске из Скадра и предаји града. Пресудну улогу приликом ослобођења Скадра имале су српске трупе. Према споразуму, турске трупе су истог дана напустиле Скадар у који су ушли ослободиоци, свечано дочекани од грађанства. Следећег дана Есад паша сачекао је на капији тврђаве кнеза Данила и предао му кључеве тврђаве. Ипак, 14. маја 1913. одлуком великих сила, Срби су морали да се повуку из Скадра, који је припао новоустановљеној Албанији.

1938 - Судетски Немци затражили су пуну аутономију у оквиру Чехословачке. Међутим већ у септембру 1938. Минхенским споразумом, уз невољну сагласност Британије и Француске, тај део Чешке припојен је Немачкој, да би већ у марту 1939. Чехословачка била потпуно окупирана и раскомадана. Од остатка Чешке оформљен је протекторат Чешка и Моравска. Прикарпатска Русија (Украјина) припојена је Мађарској, као и јужни делови Словачке и формирана је такозвана независна Словачка.

1941 - Грчка војска је у Другом светском рату капитулирала пред трупама Немачке, а краљ и влада су напустили окупирану земљу.

1945 - Совјетска армија је у Другом светском рату ослободила немачке логоре Саксенхаузен и Равенсбрик.

1975 - Последња сајгонска (јужновијетнамска) влада поднела је оставку, а председник САД Џералд Форд практично је признао да су Американци претрпели пораз у Вијетнамском рату.

1986 - Умро је амерички филмски режисер аустријског порекла Ото Премингер, пионир у примени "широког платна", који је исказао дубок смисао за анализу људских карактера.

Филмови: "Лаура", "Анђеоско лице", "Кармен Џонс", "Река без повратка", "Човек са златном руком", "Св. Јованка", "Бура над Вашингтоном", "Добар дан туго", "Порги и Бес", "Анатомија једног убиства", "Егзодус", "Кардинал".

1990 - Кинески премијер Ли Пенг допутовао је у Москву, у прву посету Совјетском Савезу председника владе Кине после 26 година.

1992 - Умро је индијски филмски режисер Сатјађит Рај, један од највећих филмских стваралаца 20. века, аутор продуктованих, дубоко мисаоних и поетично-реалистичних дела. Филмови: "Отац Панчали", "Непобеђени", "Апуов свет", "Камен мудрости", "Богиња", "Салон за музику", "Рабиндранат Тагоре", "Три девојке", "Метропола".

1993 - Скупштина Републике Српске оштро је осудила Резолуцију 820 Савета безбедности УН. Закључено је да потписано примирје треба очувати и почети директне преговоре зараћених страна у Босни и Херцеговини. Подржана је наредба Главног штаба Војске РС да се српске снаге не мешају у сукоб Хрвата и муслимана (Бошњака).

1993 - У атентату је убијен главни опозициони лидер Шри Ланке Лалит Атулатмудали.

1996 - Лансиран је пети и последњи модул руске космичке станице "Мир", научна лабораторија "Природа" опремљена мноштвом уређаја, укључујући оптичке инструменте за истраживање ресурса на Земљи.

1997 - Председници Русије и Кине Борис Јељцин и Ђанг Цемин потписали су Декларацију којом су се успротивили доминацији САД у свету, која је започела окончањем хладног рата.

1998 - Умро је грчки државник Константин Караманлис, председник Грчке од 1980. до 1985. оснивач странке Нова демократија. Први пут је постао председник владе 1955. и на том положају остао је до 1963, кад је добровољно емигрирао. Владу је поново саставио 1974. после пада војне хунте, одигравши кључну улогу у обнови демократије у Грчкој.

1999 - Авијација НАТО је са два разорна пројектила погодила зграду Телевизије Србије у Абердаревој улици у центру Београда, усмртивши 16 људи.

1999 - НАТО авијација је у селу Догановић, 15 километара јужно од Урошевца, касетном бомбом убила петорицу дечака из албанске породице Коџа, који су чували стоку на ливади покрај села.

2003 - Демаркациона линија под контролом УН која од 1974. године дели Кипар на јужни грчки и северни турски део отворена је за становништво после 30 година. За само једну седмицу око 150.000 људи боравило је на територији друге етничке заједнице.

2004 - САД су ублажиле санкције против Либије после 20 година, пошто је та земља објавила да одустаје од развоја оружја за масовно уништење.

2007 - Умро је Михаило Бјелица, новинар, професор, историчар српског новинарства. Истраживао је прошлост журналистике и масовних комуникација, један је од уредника "Лексикона новинарства" и књиге "Два века српског новинарства". Аутор је и више других значајних дела из историје српског новинарства - "Велике битке за слободу штампе", "Хроника српског новинарског удружења 1881-1941", "Штампа и друштво", "Историја новинарства", "Медији и политичка моћ", "Новинарство у теорији и пракси". Предавао је историју новинарства у Југословенском институту за новинарство, на Филозофском факултету и Факултету политичких наука.

2007 - Умро је Борис Јељцин, први председник Русије после распада Совјетског Савеза, од 1991. до краја децембра 1999.године. Рођен је 1. фебруара 1931. године у селу Бутка, у Талицком рејону Свердловске области. Уралски политехнички факултет са звањем инжењера грађевине завршио је 1955. Од 1976. до 1985. године био је први секретар Свердловског обласног комитета КП. Од 1978. до 1989. је депутат Врховног Совјета, а од 1984. до 1985. и од 1986. до 1988. члан је Президијума Врховног Совјета. Члан ЦК био је од 1981. до 1990. Аутор је књига "Исповест на задату тему", "Записи председника" и "Председнички маратон".

2008 - Више од 140 побуњеника и војника је погинуло, у жестоких окршајима на северу Шри Ланке, око Мухамалаија, 390 километара северно од Коломба, док се 33 војника воде као нестали. Укупно, страдало је најмање 100 екстремиста и 43 војника у најжешћим сукобима у тој земљи од априла 2006. када су регуларне снаге безбедности Шри ланке покренуле опсежну операцију против тамилских герилаца.

2018 - Премијер Јерменије Серж Саргсјан поднео је оставку након вишенедељних протеста у Јеревану. Демонстранти су на улице изашли због спорне измене уставног амандмана, који је извршну власт пренео из руку председника у руке премијера. Полиција је претходног дана ухапсила тројицу опозиционих лидера као и близу 200 демонстраната. У међувремену протестима су се придружили и припадници војске, упркос претњи министарства одбране.

2019 - Преминуо је Воја Мирић, српски глумац. Аматерски је глумом почео да се бави још као гимназијалац у Крушевцу. Дипломирао је у Београду, на Академији за позористе, филм, радио и телевизију, а убрзо је постао део Београдског драмског позоришта. Запажен је улогом у остварењу "Велики подухват" 1960. године, а остаће упамћен по маестралној улози Ахмеда Нурудина у филму "Дервиш и смрт" из 1974, по роману Меше Селимовића.

- Данас је светски дан књиге и ауторских права.

(Танјуг)